

“Nakaz dotyczący niewyjaśnionego majątku”: obiecujące narzędzie dla kompleksowej strategii UE zwalczania transnarodowego prania pieniędzy oraz korupcji?

“Nakaz dotyczący niewyjaśnionego majątku” (UWO) jest cywilnym narzędziem śledczym zaprojektowanym do zwalczania transnarodowego prania pieniędzy oraz korupcji. Narzędzie to pozwala na odzyskanie nielegalnych aktywów na ścieżce pozakarnej, co jest alternatywą dla tradycyjnych metod zamrażania lub zajmowania nielegalnych aktywów i ich konfiskaty, a także kryminalizacji nielegalnego wzbogacenia. To ostatnie działanie jest zalecane przez Konwencję ONZ przeciwko korupcji (UNCAC) z 2003 r.

Regulacje dotyczące UWO zostały opracowane przez państwa o tradycjach common law. Obecnie UWO są wykorzystywane w jednym państwie członkowskim UE, Irlandii, gdzie zostały z powodzeniem wprowadzone przez Ustawę o dochodach z przestępstwa (POCA) z 1996 r. Koncepcja UWO nie jest jeszcze powszechnie stosowana. Na przykład w Wielkiej Brytanii regulacje UWO zostały wprowadzone w 2018 r. ustawą o przestępczych finansach z 2017 r. zmieniającą ustawę o dochodach z przestępstwa (POCA) z 2002 r. (tzw. „Mc Mafia Orders”).

Powstaje pytanie, czy UWO to wystarczająco obiecujące narzędzie, aby być użyteczne jako część kompleksowej strategii UE na rzecz zwalczania transnarodowego prania pieniędzy i korupcji osób zajmujących eksponowane stanowiska polityczne (PEP) spoza Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG), które przechowują nielegalne aktywa w państwach członkowskich UE. Czy może to być dodatkowa, oparta na aktywach metoda zwalczania takich poważnych przestępstw o charakterze transnarodowym, uzupełniająca tradycyjne metody zajmowania lub zamrażania i konfiskaty nielegalnych aktywów?

Głównym celem projektu jest ustalenie, czy UWO o charakterze cywilnym (zakorzenione w prawie państw o tradycji common law) może być rekomendowane państwom członkowskim UE (innym niż Irlandia, która już korzysta z tego narzędzia) przez politykę UE, lub wręcz przeciwnie, czy należy odradzić jego wprowadzenie pod etykietą „metody cywilnej” (w celu zwalczania poważnej przestępczości transnarodowej), ponieważ stanowi zbyt duże zagrożenie dla praw podstawowych, takich jak prawo własności, domniemanie niewinności, prawo do obrony, prawo do milczenia.

Transferowalność UWO do kompleksowej strategii UE na rzecz zwalczania transnarodowego prania pieniędzy i korupcji nie była jeszcze przedmiotem odrębnych badań. Badanie tego obszaru może mieć wpływ na przyszłą politykę UE przeciwko poważnej przestępczości, a także politykę wewnętrzną poszczególnych państw członkowskich UE w tym zakresie. Ponadto wyniki badań mogą pozytywnie wpłynąć na zwrot nielegalnych aktywów z terytorium UE na terytorium „krajów ofiar” spoza EOG zgodnie ze wspólnymi zharmonizowanymi zasadami ustanowionymi na poziomie prawa UE.

Dla osiągnięcia celów projektu, zostaną przeprowadzone następujące analizy. Analiza dogmatyczna i porównawcza modeli cywilnych UWO przyjętych w wybranych systemach prawnych: Irlandii; Anglii, Walii i Irlandii Północnej (Wielka Brytania); Australii Zachodniej, Terytorium Północnego, Commonwealth (Australia). Analiza relewantnego orzecznictwa sądów krajowych dotyczących wybranych modeli UWO oraz orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w celu ustalenia warunków brzegowych ewentualnego włączenia UWO o charakterze cywilnym do kompleksowej strategii UE na rzecz zwalczania ponadnarodowego prania pieniędzy i korupcji. Analiza aktualnej polityki UE w zakresie zwalczania ponadnarodowego prania pieniędzy i korupcji, odzwierciedlona w przyjętych strategiach, planach działania i innych dokumentach publicznych UE określających cele polityki w tym zakresie. Jako pomocniczy punkt odniesienia, w ramach projektu podjęta zostanie również próba analizy częściowych opublikowanych danych dotyczących wykorzystania UWO.